

Forskrift om nasjonal retningslinje for sosionomutdanning

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet 15.03.2019 med hjemmel i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) § 3-2 andre ledd.

Kapittel 1 Virkeområde og formål

§ 1 Virkeområde og formål

Forskriften gjelder for universiteter og høyskoler som gir sosionomutdanning, og som er akkreditert etter lov om universiteter og høyskoler § 1-2 og § 3-1.

Forskriften gjelder for 3-årig bachelorgrad i sosialt arbeid.

Forskriften skal sikre et nasjonalt likeverdig faglig nivå, slik at kandidatene som uteksamineres, har en felles sluttkompetanse, uavhengig av utdanningsinstitusjon.

§ 2 Formål med utdanningen

Formålet med utdanningen er å utdanne kvalifiserte profesjonsutøvere som kan bistå enkeltpersoner, familier eller grupper med å forebygge, redusere og mestre sosiale og helsemessige problemer. Sosionomutdanningen skal være en akademisk og praksisorientert utdanning i sosialt arbeid med profesjonsspesifikke arbeidsmåter basert på forsknings-, erfarings- og brukerkunnskap, og egne yrkesetiske standarder. Kandidaten skal ha en forståelse av sammenhengen mellom individuelle problemer og den samfunnsmessige konteksten slike problemer oppstår i, og skal arbeide med å synliggjøre og motvirke strukturer i samfunnet som skaper sosial ulikhet og svekker menneskers livsvilkår og deltakelse.

Utdanningen skal også sikre kompetanse og holdninger som danner grunnlag for likeverdige tjenestetilbud for alle grupper i samfunnet, deriblant samers status som urfolk og deres rettigheter til språklige og kulturelt tilrettelagte tjenester.

Sosialt arbeid springer ut av en forståelse av at mennesker aktivt og relasjonelt kan forholde seg til sine medmennesker og de strukturer de lever under. Faget retter seg mot arbeid med mennesker i alle aldre. Sosionomer arbeider både i offentlig, privat og frivillig sektor og utdanningen kvalifiserer til arbeid i velferdstjenester som NAV, barnevern, spesialisthelsetjeneste, kommunal helse-, rus- og omsorgstjeneste, og i felt som migrasjon, kriminalomsorg, skole, fritid og ideelle organisasjoner.

Kandidaten skal kunne arbeide med sosiale og mellommenneskelige problemer på individ- familie-, gruppe- og samfunnsnivå og skape grunnlag for dialog, medvirkning og samarbeid. Kandidaten skal kunne arbeide for å fremme sosial inkludering og verdige livs- og oppvekstvilkår i samarbeid med mennesker og ved å synliggjøre og påvirke rammebetingelser. I dette inngår oppfølgingsarbeid, forvaltning, administrasjon, planarbeid, formidling, undervisning og tverrprofesjonelt samarbeid hvor sosionomen ofte har en koordinerende rolle.

Fullført utdanning gir yrkestittelen sosionom.

§ 3 Kompetanseområder

Sosionomutdanningen skal gi læringsutbytte i tråd med kravene i kapittel 2 til 3 under følgende kompetanseområder:

- Rammer for og perspektiver på sosialt arbeid
- Kunnskap om og arbeid med sosiale problemer

Læringsutbyttebeskrivelsene i § 4 b – f og h, § 5 a, b, e og f, § 6 a, c og e, § 7 c og e-l, § 8 d, e, g-k og n, § 9 a, c, e, f og h er basert på forskrift 6. september 2017 nr. 1353 om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger § 2, og tilpasset utdanningen.

Kapittel 2 Læringsutbytte for kompetanseområdet rammer for og perspektiver på sosialt arbeid

§ 4 Rammer for og perspektiver på sosialt arbeid - Kunnskap

Kandidaten

- a) har bred kunnskap om sosialt arbeids teorigrunnlag og metoder som retter seg mot individer, familier, grupper og samfunn
- b) har bred kunnskap om velferdspolitiske mål og virkemidler, ulike velferdsmodeller og velferdspolitikkenes betydning for sosialt arbeids praksis
- c) har bred kunnskap om hvilken betydning levekår, helse, utdanning, arbeid og sosial inkludering og aktiv deltakelse har i ulike livsfaser for individ, familie og samfunn
- d) har kunnskap om hvordan sosial klasse, utenforskap, marginalisering og diskriminering påvirker folkehelse og levekår
- e) har kunnskap om ansvars- og arbeidsfordeling i velferdsforvaltningen, tverrprofesjonelt samarbeid og samspillet mellom offentlig, privat og frivillig sektor
- f) har kunnskap om relevant juridisk metode og sentral lovgivning innen velferdsforvaltning, herunder forvaltningsrett og lovgivning innen barne- og familierett, helse, omsorg, velferd og sosiale tjenester
- g) har kunnskap om fagområdets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet
- h) kjenner til menneskerettigheter og sentrale konvensjoner, minoriteter og kunnskap om samenes rettigheter og særskilte status som urfolk
- i) kjenner til fagets vitenskapsteoretiske posisjoner, kunnskapsutvikling og profesjonens samfunnsansvar
- j) kjenner til samfunnsvitenskapelig metode og dens muligheter og begrensninger
- k) kjenner til forsknings- og utviklingsarbeid relevant for sosialt arbeid, nasjonalt og internasjonalt

§ 5 Rammer for og perspektiver på sosialt arbeid - Ferdigheter

Kandidaten

- a) kan anvende forskningsbasert, erfaringsbasert og brukerbasert kunnskap i profesjonsutøvelsen
- b) kan finne, vurdere og henvise til relevant informasjon og fagstoff og framstille dette både muntlig og skriftlig
- c) kan vurdere vitenskapelig kunnskap og politiske rammebetingelser i en praktisk sammenheng
- d) kan reflektere over og anvende kunnskap som bidrar til et likeverdig tjenestetilbud
- e) kan reflektere over hvordan kunnskap kan anvendes på nye områder og bidra til nytenkning og innovasjon i tjenestene
- f) kan tilegne seg ny kunnskap og kan foreta faglige vurderinger, avgjørelser og handlinger i tråd med kunnskapsbasert praksis. Videre skal kandidaten også kunne dokumentere og formidle sin faglige kunnskap

§ 6 Rammer for og perspektiver på sosialt arbeid - Generell kompetanse

Kandidaten

- a) har innsikt i menneskesyn og verdier i sosialt arbeid, profesjonsetikk og relevante etiske teorier
- b) har innsikt i maktstrukturer og maktutøvelse i samfunnet
- c) har innsikt i politiske og administrative beslutningsprosesser og hvordan sosionomer kan bidra til allmenn opplysning og politisk rådgivning
- d) har innsikt i forhold som bidrar til ulikhet, og kan fremme sosial rettferdighet sammen med mennesker i utsatte posisjoner
- e) kjenner til nytenkning og innovasjonsprosesser i sosialt arbeid, og kan bidra til tjenesteinnovasjon og systematiske og kvalitetsforbedrende arbeidsprosesser
- f) kan planlegge og gjennomføre arbeidsoppgaver i sammensatte og konfliktfylte situasjoner

Kapittel 3 Læringsutbytte for kompetanseområdet kunnskap om og arbeid med sosiale problemer

§ 7 Kunnskap om og arbeid med sosiale problemer - Kunnskaper

Kandidaten

- a) har bred kunnskap om teoretiske perspektiver, erfarings- og brukerkunnskap i sosialt arbeid og andre relevante fagområder
- b) har bred kunnskap om hvordan sosiale problemer oppstår og utvikler seg i en samfunnsmessig sammenheng
- c) har bred kunnskap om kommunikasjon, relasjon, samhandling og veiledning
- d) har bred kunnskap om betingelser for mestring og utvikling hos barn, unge, voksne og eldre
- e) har kunnskap om samiske barns rett som urfolk til å vokse opp med samisk språk og kultur
- f) har bred kunnskap om omsorgskompetanse og ulike former for omsorgssvikt
- g) har kunnskap om og kan gjenkjenne symptomer på vold, fysiske, psykiske og seksuelle overgrep
- h) har kunnskap om arbeidets betydning for helse og velferd, arbeidsinkludering og forhold som regulerer norsk arbeidsliv
- i) har kunnskap om hvordan helsemessige, sosiale og sosioøkonomiske utfordringer har konsekvenser for den enkelte og pårørende, og særskilt om barn som pårørende
- j) har kunnskap om inkludering, likestilling og ikke-diskriminering uavhengig av kjønn, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og alder, slik at kandidaten bidrar til å sikre likeverdige tjenester for alle grupper i samfunnet
- k) har kunnskap om forebygging og folkehelse, og forstår samspillet mellom helseutfordringer og sosiale problemer på individ-, familie- og samfunnsnivå
- l) har kunnskap om sentrale problemområder som arbeidsledighet, fattigdom, rus og avhengighet, psykiske vansker, funksjonsnedsettelse og andre forhold som kan bidra til marginalisering og utenforskap
- m) har kunnskap om økonomisk rådgivning for å forebygge og avhjelpe gjelds- og privatøkonomiske problemer

§ 8 Kunnskap om og arbeid med sosiale problemer - Ferdigheter

Kandidaten

- a) kan anvende faglig kunnskap om sosiale problemer, overganger og livskriser for å fremme mestring og endring i samarbeid med enkeltpersoner, familier, grupper og samarbeidspartnere
- b) kan anvende ulike metodiske tilnærminger på individ-, gruppe- og samfunnsnivå innenfor ulike tjenesteområder
- c) kan anvende rettsregler, opplyse om rettigheter og plikter og utøve juridisk og sosialfaglig skjønn i møte med enkeltpersoner, familier og grupper, deriblant samiske brukere
- d) kan anvende faglig kunnskap om relasjon og kommunikasjon i veiledning, motivasjon og systematisk endringsarbeid og kan veilede brukere, pasienter og pårørende og relevant personell som er i lærings-, mestrings- og endringsprosesser
- e) kan anvende faglig kunnskap om arbeidsrettet inkludering i møte med arbeidssøkere, arbeidsgivere og samarbeidspartnere
- f) kan anvende faglig kunnskap for å identifisere ressurser og gi håp i samarbeid med mennesker i sårbare livssituasjoner
- g) kan anvende faglig kunnskap og metoder for samhandling og samarbeid med barn og unge om hverdagsliv og om vanskelige tema på en måte som sikrer deres interesser, medvirkning og rettigheter
- h) kan anvende faglig kunnskap for å vurdere og avklare meldinger og undersøke omsorgssituasjonen til barn og unge og iverksette, følge opp og evaluere tiltak når det er nødvendig for barnets helse, levekår og sosiale utvikling
- i) kan anvende faglig kunnskap og arbeide tverrfaglig i møte med mennesker som utøver og utsettes for vold og overgrep. Videre kan kandidaten samtale med barn om tema som omsorgssvikt, vold og overgrep
- j) kan reflektere over risiko og hvordan håndtere konflikter og redusere faren for uønskede hendelser og kjenner til metoder for å følge opp dette systematisk
- k) kan finne, vurdere og sette inn tiltak som lindrer og reduserer konsekvensene av vold, overgrep og omsorgssvikt, overfor barn og voksne i alle aldre
- l) kan beherske aktuelle metoder for kartlegging, dokumentasjon, analyse og beslutningstaking
- m) kan beherske metoder i samfunnsarbeid som fremmer makt, innflytelse, deltakelse og representasjon
- n) kan beherske digitale verktøy, herunder har kunnskap om digital sikkerhet, og kan bistå i utviklingen av og bruke egnet teknologi, og kjenner til deres muligheter og begrensninger i sosialt arbeid
- o) kan reflektere over og anvende kunnskap som bidrar til et likeverdig tjenestetilbud for samiske brukere

§ 9 Kunnskap om og arbeid med sosiale problemer - Generell kompetanse

Kandidaten

- a) har innsikt i etiske problemstillinger og kan håndtere etiske dilemma i yrkesrollen og i møte med mennesker
- b) har innsikt i og kan reflektere kritisk over sin profesjonelle rolle i møte med institusjonelle og politiske krav i tjenesteutøvelsen
- c) har innsikt i forhold som bidrar til diskriminering, og hvordan fremme ikke-diskriminerende praksis og et inkluderende samfunn

- d) har innsikt i hvordan utvise dømmekraft i situasjoner med mangelfull og/eller motstridende informasjon og identifisere mulighetsrom innen ulike profesjonelle og institusjonelle kontekster
- e) har innsikt i betydningen av digital kommunikasjon i profesjonell praksis og samhandling
- f) kan planlegge, gjennomføre og lede koordinert og tverrprofesjonelt samarbeid mellom ulike tjenester og tjenestenivåer
- g) kan formidle faget og utveksle synspunkter og erfaringer med samarbeidspartnere og gjennom dette bidra til utvikling av god praksis
- h) kan formidle faglig kunnskap som fremmer likeverd og mangfold og bidrar til likestilling, inkludering, mestring og deltakelse i hverdag, skole og arbeidsliv
- i) kjenner til menneskers ulike utgangspunkt og sårbarhet, verdier og levemåte

Kapittel 4 Studiet oppbygging og praksisstudier

§ 10 Studiets oppbygging

Kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse skal hentes fra teori og praksis, og fra egne og beslektede fagområder. Det skal legges vekt på at studenten skal integrere teoretisk kunnskap, erfarings- og brukerkunnskap, og at den trenes i kritisk refleksjon over egen profesjon og profesjonsutøvelse i samhandling med andre. Deler av studiet kan gjennomføres felles med andre utdanninger for å fremme kompetanse i tverrprofesjonelt samarbeid.

Utdanningen skal ha en oppbygging som bidrar til progresjon gjennom studiet. Første studieår er i hovedsak et innføringsår der studenten får kjennskap til sentrale rammer og problemområder i faget og får trene på grunnleggende kommunikasjons- og samhandlingsferdigheter. I andre studieår skal studenten få mer inngående kunnskap om spesifikke fagområder og trening i ulike ferdigheter og konkrete metodiske tilnærminger. I tredje studieår skal studenten kunne tilegne seg mer avansert kunnskap om faglige problemstillinger, og de skal beherske å reflektere kritisk over egen profesjon og profesjonsutøvelse. I løpet av studiet skal studenten få anledning til å fordype seg i arbeid enten med en utvalgt målgruppe eller en særskilt metodisk tilnærming. Studiet skal tilrettelegges slik at studenten får trening i praktiske ferdigheter og utfordres på egne holdninger og forforståelser.

Sentralt i profesjonsutøvelsen for sosionomer er kommunikasjon og samhandling med barn, unge, voksne og eldre med ulike livsutfordringer. Dette krever at studenten får ferdighetstrening i mindre grupper i flere perioder gjennom studiet, under veiledning av en fagansatt med profesjonsbakgrunn. Gjennom prosessuell simuleringstrening skal studenten gis opplæring i modeller for samspill og samhandling med barn, voksne, familie, nettverk og grupper, samt kritisk refleksjon over makt og avmakt i profesjonell yrkesutøvelse. Studenten skal også kunne knytte ferdighetene til sentrale kompetanseområder i faget. Gjennom studiet skal det legges til rette for at studenten får trening i analyse av komplekse saksforhold og skriving av journaler, ulike saksfremstillinger, individuell plan og vedtak.

§ 11 Praksisstudier

Praksisstudier bør ha et omfang på 24 uker hvor minimum 20 uker skal være i autentiske yrkessituasjoner. Praksisstudiene skal utformes slik at de sikrer at læringsutbyttet oppnås. I praksisstudiene skal studenten få erfaring med å etablere kontakt, utrede/undersøke, vurdere og fatte beslutninger i samarbeid med de som oppsøker hjelp. Videre skal studenten

delta i samarbeidsmøter og få kjennskap til tverrfaglig samarbeid på individ- og tjenestenivå. Studenten bør så langt det er mulig få erfaring fra to ulike praksisfelt. Forvaltningserfaring bør være en del av praksisstudiene. I tillegg til ordinære praksisstudier kan det legges til rette for observasjonspraksis og feltstudier i ulike deler av praksisfeltet.

Kapittel 5 Ikrafttredelse og overgangsordninger

§ 12 Ikrafttredelse og overgangsordninger

Forskriften trer i kraft 1.juli 2019. Forskriften gjelder for studenter som tas opp fra og med opptak til studieåret 2020-2021.

Studenter som følger tidligere rammeplan, har rett til å avlegge eksamen etter denne inntil 31. desember 2023. Fra dette tidspunktet oppheves forskrift 1. desember 2005 nr. 1378 til rammeplan for sosionomutdanning.

Universiteter og høyskoler som tilbyr utdanningen, kan likevel tilby eksamen etter nevnte rammeplan inntil 31. desember 2025.